

Együttérző tájkép

Kristóf Krisztián: *Együttérző tájkép*

Trafó Kortárs Művészetek Háza, Budapest

2017. május 18 – június 25.

KRISTÓF KRISZTIÁN önálló kiállításával zárta a 2016–2017-es évadot a Trafó Galéria. A nonprofit kiállítóter feladatvállalásai közé tartozik már jó ideje, hogy a nagy intézményekben még nem megjelenő fiatal alkotókat mutasson be, most azonban – személyében – egy olyan művészre esett a választás, aki a RANDOMROUTINES alkotópáros tagjaként¹ már évek óta elismert itthon és külföldön is, de önálló munkákkal eddig ritkán szerepelt. A saját bevallása szerint² közösségben szívesebben dolgozó Kristóf állított ki már korábban az Impexben és a Liget Galériában,³ valamint Franciaországban, Montrouge-ban, a *JCE / Jeune Création Européenne Biennialé*⁴ is, ilyen nagyszabású önálló bemutatkozásra azonban – Fenyvesi Áron kurátor felkérésére – most vállalkozott először.

A 2003-ban a Képzőművészeti Egyetem festő szakán diplomázott alkotó végzettsége ellenére – ahogyan ez a korábbi munkáin és mostani kiállításán is egyértelműen látszik –, mégis inkább grafikai alapokról építkezik, ugyanakkor mediálisan nagyon sokszínű: a rajzoktól az objektumokon át a videóig sokféle műfajjal dolgozik. A legkülönbözőbb technikákat eszköznek, és nem pedig célnak tekinti, s alkotómunkája egészére is inkább valamiféle összefüggő, önmagát folyamatosan újragondoló praxisként tekint.

A mostani tárlat rajzai, videói és tárgyai között úgy találunk nagyon is kompakt, „kerek” műveket, hogy közben maga a kiállítás egészen véve mégis ennek a folyamatnak az állomásaitól, vagy inkább egy tematikus szempont alapján kiválogatott darabjaiból összerakott komplex anyag, amit Kristóf a kiállítás alatt is folyamatosan változtatott, újabb darabokkal bővített. Az elsőre talán heterogénnek tűnő válogatás egyik alappillére egy húsz éve folyamatosan készülő és gyarapodó rajzszorozat, melyhez – amint ezt egy interjúban is kifejtette⁵ – egyfajta automatikus rajzoláshoz hasonlítható rutint fejlesztett ki. Az egy vagy több emberi alakot a középpontba állító rajzok ebben a nem egészen kontrollált állapotban születnek, pontos jelentésük sokszor maga Kristóf számára sem feltétlenül egyértelmű, az alkotófolyamatnak így szerves része a rajzok értelmezése vagy utólagos kontextusba állítása is. A figuratív alapokról igen sokféle építkező, a galéria terét valahogyan a kialakulatlanság, vagy inkább csak lezáratlanság érzetét keltve – tematikus szempontból azonban

1 <http://randomroutine.blogspot.hu/>

2 Tóth Ditta: Az önanonosság kísérleti síkjai – Interjú Kristóf Krisztián képzőművésszel, 2017. 06.20. <http://www.prae.hu/index.php?route=article%2Farticle&aid=9892>

3 *Kristóf Krisztián: Hajlítsd magad oda-vissza / Bend yourself back and forth*. Liget Galéria, Budapest, 2008. szeptember 27 – október 25.

4 *JCE / Jeune Création Européenne Biennial*. Montrouge (Franciaország), 2013. október 17 – november 6. Ld. még: <http://www.jceforum.eu/index.php/fr/kristof-krisztian>

5 Tóth Ditta (2017)

koherens gyűjteményként – elfoglaló műveket az *önanonosság* hívószava kötötte össze, s a bejáratnál olvasható áltudományos történet foglalta narratív keretbe. Az önanonosságot Kristóf a vágyak és a valóság tudatosan megteremtett vagy éppen szerencsés együttállásaként értelmezi: az ember célja ennek a találkozásnak az elérése. A rövid science fiction történet egy kísérletről szól, amelyben tudósok felfedezik azt a síkot, ahol az önanonosság valóban átélhető, és akár szintetikus úton is előállítható. Így az önanonosság – ami egyébként egy elég nehezen definiálható vagy megragadható fogalom – térbeli síkként adott, *valós létezőként* jelenik meg. Kristóf ezzel a gesztussal egy vizuálisan is megfogható és ábrázolható szimbólumot ad a kezünkbe, s ugyanakkor egyfajta stratégiát is felkínál a képek értelmezéséhez. A kiállítás változatos műfajú tárgyakon keresztül – néhol egészen illusztratív módon – bontotta ki ezt a metaforát.

Az *önanonosság síkjának feltérképezése* címet viselő videómunkát tekinthetjük a kiállítás központi művének. Itt bizonyos szempontból a kerettörténet filmes adaptációjáról van szó: a pantomimszerű jelenet csikos ruhát viselő szereplői a kérdéses sík létrehozásán munkálkodnak, sőt néhány pillanatra sikerrel is járnak. A két nézőpontból rögzített, majd egymásra vetített videón az éppen a kamerák kereszt-tűzében, a megfelelő pontban álló emberek fedésbe kerülnek önmagukkal, s így vizuálisan is megvalósul az önanonosságuk. A síkból való kimozdulás – jóval gyakoribb állapota – az önanonosság elvesztését jelenti, ami valamiféle, a szó köznapi értelmében vett skizofrén, kettészakadt állapotot eredményez. A témát egyébként nem először dolgozta fel Kristóf, 2016-ban a Kisterem Galériában a *Lucidok álma* című többcsatornás videoinstallációban KASZÁS TAMÁSSAL közösen

Kristóf Krisztián

Az önanonosság síkjának feltérképezése (test footage), 2017, videó
© Fotó: Surányi Miklós



Kristóf Krisztián

Kattogó kétség, 2017, (sztereó diavetítés) és Raktár, 2017 (installáció)
© Fotó: Surányi Miklós

járták körül a „miért nem úgy élünk, ahogy szeretnénk” témakört.⁶ Ott a történet olyan emberekről szól, akik a valóság helyett az álmaidat tanulják meg manipulálni: egyféle folyamatos éber álomban élnek, melyet ők irányítanak, így szereve meg az elsőre tökéletesnek tűnő kontrollt és ezen keresztül a vágyak beteljesítésének lehetőségét. Ehhez képest Kristóf mostani kiállítása már (nézőpont kérdése, hogy bátrabban vagy éppen naivabban, de) mintha szembenézne a valósággal: az önanonosság elérésének lehetőségességét itt valamiféle belső, de valós világban vizsgálja.

A kiállítás másik mozgóképes műve a *Kattogó kétség* címet viselő dia-animáció: a szintén két vetítő által egymásra projektált – itt már előszereplők helyett rajzolt figurákból álló – (csoport)kép hasonló módon folyamatosan (át)alakult, azzal a különbséggel, hogy a néző nehezen tudta nem elállni/kitakarni valamelyik vetítőt, ezzel ráirányítva a figyelmet a befogadó saját pozíciójának és szerepének kikerülhetetlenségére.

A legtöbb kiállított mű kiindulópontját és magját adó sematikus rajzok egy- vagy többszereplős furcsa, abszurd jelenetei nem pontosan értelmezhető szituációkon keresztül ábrázolják az ember másokhoz vagy környezetéhez fűződő viszonyát, s így minden esetben a néző asszociációs és beleérző képességeit igénylik. Lényegében az önanonosságát elérni igyekvő ember, illetve emberek konstruálódnak újra és újra: úgy helyeződnek viszonyrendszerekbe, kerülnek egymással folyamatosan változó kapcsolatba, hogy megjelenítésükhöz Kristóf a figurális és absztraktabb vizuális eszköztár legkülönbözőbb elemeit használja. Az egyes kis jelenetek szereplői néhol felidéznek saját maguk korábbi próbálkozásait, így megadva magukat

6 *Randomroutines: Álom mű az, amit a művészek álmukban csinálnak meg*. Kisterem, Budapest, 2016. március 2 – április 1. Ld. még: <http://randomroutine.net/>

a folyamatos újraértelmezés lehetőségének. Ilyen a címadó három részes rajzszorozat alakja is, aki mindenféle módon igyekszik az előtte lévő absztrakt szerkezet képében megjelenő külső „tájképet” irányítani, saját, talán számára sem egyértelmű igényeihez igazítani. A cím mintha ennél a sorozatnál mégis leleplezné saját álmaiságát, s inkább ironikus módon veti fel a kérdést, hogy létezik-e egyáltalán ez a *külső tájkép*, vagy a kézzel fogható valóságot mégiscsak saját interpretációnk teszi olyaná, amilyen.

A vonalnak láthatóan kitüntetett szerep jut az egész kiállításon: figurális művekről lévén szó ez az a lehető legegyszerűbb eszköz, amivel a dolgok sallangmentesen és pontosan ábrázolhatók. Ez egyrészt visszakapcsol a hasonló szemléletmódú Randomroutines vasrajzaihoz, másrészt itt is feltűnik – korábbi kiállításokhoz hasonlóan –, hogy Kristóf nagyon is kortárs módon, mennyire nem tulajdonít jelentőséget a saját kezű rajz egyszerűségének: a különféle hordozókra (plexire, síkfilmre, hullámkartonra) áttranszponált rajzok a szemléltetőábrák steril egyszerűségével hatnak. Az alkotó ugyanakkor több helyen hivatkozik⁷ a képregényre mint inspiráló formai megoldásra, így például FRANZ MASAREELRE is, aki a szöveget teljesen nélkülöző képregényeivel vált ismertté a múlt század első felében. A másik – általa említett⁸ hivatkozási pont a rajzok kapcsán az OTTO NEURAT és GERD ARNTZ nevéhez fűződő, a Wiener Methode der Bildstatistik által létrehozott Isotype (International System Of Typographic Picture Education) rendszer. A Wiener Method célkitűzése egy olyan nemzetközileg használható, mindenki számára jól érthető grafikai jelrendszer létrehozása volt, mellyel a világ képileg – a nyelvet kikerülve –, csupán piktogramok segítségével leírható.

7 Tóth Ditta (2017)

8 Tóth Ditta (2017)



Kristóf Krisztián
The Explanation Doesn't Break the Magic (performance terv), 2017, plexi, papír, befőttes gumi, kótél © Fotó: Surányi Miklós

Kristóf rajzainak érdekessége innen nézve éppen abban rejlik, hogy a sematikus, formailag puritán és lényegre törő jeleneteket a szereplők tevékenységeinek abszurdításával, az ábrázolt szituációk irracionálisával ugyanakkor el is idegeníti a nézőtől, s így a pontos értelmezhetőség helyett csupán valami egészen homályos kiindulási alapot kapunk a további interpretációhoz. A csupán körvonallal ábrázolt, sok esetben nemtelenségű „üres” figurák viszonya a körülöttük lévő történésekhez, alakokhoz, tárgyakhoz bizonytalan, identitásuk szinte sosem teljesen dekódolható: a szereplőket nekünk kell „feltöltenünk” személyes tartalommal, a mi asszociációink kötik össze és telítik pontosabb – a saját valóságunkból származó – jelentésekkel a képeket. A rajzok formai és narratív tulajdonságai mellett a művek nagy részénél legalább ilyen fontosak azok az anyagok és formák, melyekben a művek (legalábbis a kiállítás idejére vonatkoztatva) végső állapotukat elnyerték. Kristóf az alkalmazott médiumokat – a legtöbb esetben – a percepcióval való játék metaforikus, vagy éppen érzéki szinten közvetlenül ható eszközöként használja az öt foglalkoztató pszichológiai jelenségek, az emberekben lejátszódó érzelmi folyamatok vizualizálásához. Az ábrázolt jelenetek értelmezhetetlenségét sok esetben fokozzák a választott technika által kiváltott észlelési bizonytalanságok, torzulások. A bejáratnál elsőként szembejövő *Együttérző tájkép* jelenete a néző mozgásával együtt folyamatos alakulásban van: az analóg módon, két interferáló réteg által előállított moiré effektus szimbolikusan is megjeleníti a világ objektív megismerésének problematikuságát. A kiállításon sok hasonló megoldással találkozhattunk: ezeknek a különféle módokon létrehozott percepciók kísérleteknek is adott valamiféle áltudományos felhangot a korábban említett kerettörténet. A korábban már szintén felvetett lezáratlanság érzését erősítette fel a kiállított anyag töredékesség érzetét keltő installálása is, amitől a

kiállítóter kicsit olyan volt, mintha egy színház raktárában mászkálna az ember egy díszlet darabjai között: érezzük, hogy valahogyan összetartoznak, de mégsem tudjuk pontosan meghatározni, hogy a történet melyik jelentéhez tartoznak a visszafejthetetlen cselekményből kiragadott állóképek. A rajzok letisztultsága és az esetlegességet sugalló installálás nagyon rafinált módon tette lehetetlenné, hogy értelmes egészé rakjuk össze a történetet. Az elsőre hétköznapiak tűnő ábrák szinte objektökké transzformálása azonban a narratív logikát, amivel elsőre nekiállnánk (valószínűleg sikertelenül) a képek értelmezésének, átírányítja egy absztraktabb, egyértelműbben vizuális természetű területre.

Legjobb példa erre a kiállított anyag talán egyik legkiforrottabb és legszebben tárgyiasult darabja, a *Kézben tartja* című munka. A saját magát vagy talán valaki mását a kezében tartó kis kontroll-freak alak a papírlapról átkerült egy szorosan összetekert hullámkarton henger közepébe, ami a teljes mozdíthatatlanság érdekében egy valódi késsel és annak műanyag reprodukciójával van rögzítve, egyszerűen és pontosan megjelenítve a dolgok kényszeres kézben tartásának nyomasztó és ellentmondásos voltát.

Kristóf több interjúban⁹ említi is, hogy a célja nem egy konkrét állásfoglalás vagy vélemény kommunikálása: a lehető legegyszerűbb formákkal szeretne minél tágabb asszociációs mezőt létrehozni. Ezek a lecsupaszított formák – és sok esetben érzéki anyagiságuk – együtt hoznak létre valamiféle alapot, melyet a nézőben már ott lévő, vagy éppen ezek hatására kialakuló érzések, pszichológiai történések és intellektuális képzetársítások alakítanak konkrétabb helyzetekké. A tisztán racionális helyett inkább az emberi intuíció lép működésbe: a rajzokon ábrázolt dolgok nem megfejtéseket adnak, hanem elgondolkodtatnak a valósághoz fűződő személyes viszonyainkon, mint ahogy a kiállítás sem ad adekvát válaszokat az önazonosság problémájára, csupán az abszurd jeleneteken keresztül rákérdez azokra a pontokra, ahol az ember és a világ kapcsolata problémássá válik. Visszairányítják a figyelmünket saját magunkra: nekünk kell együtt érezni a szereplőkkel, egy általunk, magunknak (re)konszruált világképben kell identitást adnunk nekik, s mindez persze kibillent a verbalizálható, vagy logikai rendszerbe illeszthető választ kereső attitűdből. A *The explanation doesn't break the magic* című performance-terv saját magát felfüggesztő, bányáslámpával vizsgálódó figurája aztán meg is nyugtathatja a nézőt, ha esetleg kényszeres megértés- és megoldásigényét kielégítetlenül hagyta volna a kiállítás, hogy milyen izgalmas lehet a figuralitása ellenére a szó legszorosabb értelmében vett absztrakció.

Kristóf Krisztián ábrázolásmódját művészettörténeti „tolvajnyelven” akár egyfajta magán-mitologikus motívumrendszerként is meghatározhatnánk, ami minden lecsupaszítottasága ellenére rendelkezik a fajta egyediséggel, amitől munkái felismerhetővé válnak. Innen nézve az is kivehetőbb talán, hogy a Randomroutines munkákban mi lehet inkább Kristófhhoz köthető, bár véleményem szerint teljesen felesleges ezzel a kérdéssel foglalkozni. A Kaszás Tamással közös művek egy nagyon jól funkcionáló, sikeres együttműködés kiforrott és kompakt egészé összeálló eredményei, ahol a két alkotó attitűdje organikusan épül egybe. Ami érdekes lehet, hogy míg azok inkább társadalmi témákat problematizálnak, ez az egyéni anyag most sokkal személyesebb: az emberre mint önmagában álló szubjektumra fókuszál. Kristóf munkái valahol az illusztráció, a képregényes történetmesélés és az absztrakt, anyagokkal és formákkal dolgozó képzőművészet határterületén próbálnak helyet és teret foglalni – a Trafóban látottak alapján sikerrel.

⁹ Tóth Ditta (2017): „Mint mikor egy fűszálon egyensúlyozó hangyát figyelgetsz” // Kristóf Krisztián, *Együttérző tájkép*, 2017. 06. <http://kapcsolj.be/post/161777390251/gal-kristofkrisztian>



Kristóf Krisztián
Kézben tartja, 2017, plexi, hullámkarton, műanyag, fém © Fotó: Surányi Miklós